

INTEGRATIVNI
CENTAR ZA
SAVJETOVANJE
I PODRŠKU

2. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA

INOVATIVNE METODE I PRISTUPI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

- KNJIGA SAŽETAKA
(BOOK OF ABSTRACTS)

www.esf.hr

Europska unija
"Zajedno do fondova EU"

www.strukturnifondovi.hr

Projekt je sufinancirala Evropska unija iz Evropskog socijalnog fonda.

Sadržaj knjige sažetaka isključiva je odgovornost Dječjeg kreativnog centra DOKKICA.

Organizacija konferencije financirana je u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. iz Evropskog socijalnog fonda.

2. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA

INOVATIVNE METODE I PRISTUPI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

KONFERENCIJA PROJEKTA

Razvoj inovativnih socijalnih usluga - Integrativni centar za savjetovanje i podršku

Osijek, 14. lipnja 2023.

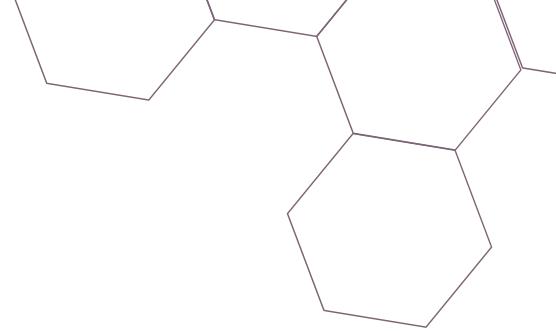
KNJIGA SAŽETAKA

DJEČJI KREATIVNI CENTAR DOKKICA

Osijek, 2023.

Impressum

Nakladnik:

Dječji kreativni centar DOKKICA,
Otokara Keršovanića 4, 31 000 Osijek

www.dokkica.hr
telefon: +385 31 782 454
e-mail: udruga.dokkica@gmail.com

Mjesto i godina izdavanja: Osijek, 2023.

Urednički tim:

Doroteja Blagus, mag. rehab. educ.

Andrea Žulj Jurišić, mag. psych.

Nikoleta Špoljarić, dipl. physioth.

Marija Matulin Jelić, mag. paed. et mag. educ. hist.

Ivana Lukić, dipl. iur.

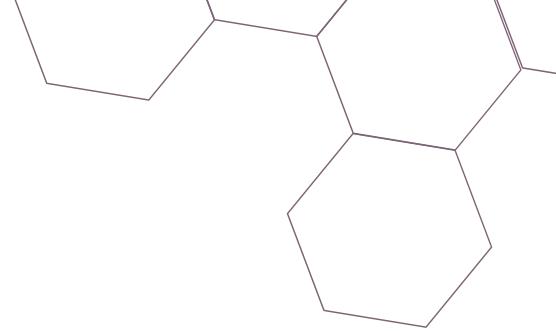
Matea Gašparić, mag. cult.

Ivana Majksner, mag. educ. phil. et mag. educ. philol. croat.

ISBN 978-953-50393-0-3 (PDF)

Impressum

Organizacijski odbor:

Predsjednica organizacijskog odbora:

Doroteja Blagus, mag. rehab. educ.

Članovi organizacijskog odbora:

Andrea Žulj Jurišić, mag. psych.

Nikoleta Špoljarić, mag. physioth.

Marija Matulin Jelić, mag. paed. et mag. educ. hist.

Ivana Lukić, dipl. iur.

Matea Gašparić, mag. cult.

Programski odbor:

Predsjednica Programskog odbora:

Maja Lang Morović, prof. rehabilitator

Članovi programskog odbora:

prof. dr. sc. Rea Fulgosi-Masnjak

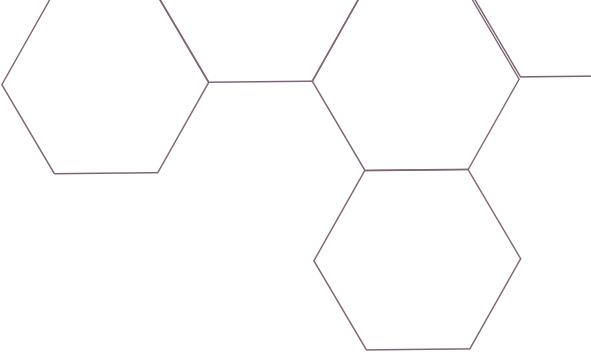
prof. dr. sc. Anamarija Žic Ralić

dr. sc. Claire Sangster Jokić

Lidija Andrijević Gajić, prof. logoped.

Sažeci radova poredani su prema programu i vrsti izlaganja

Sadržaj

O projektu	4
Uvodna riječ	5
Program	6
Tematski blok: Rad s obitelji i roditeljima	7
izv. prof. dr. sc. Ana Wagner Jakab - Uloga stručnjaka u radu s obiteljima djece s teškoćama	8
Ana Skender - Važnost razvijanja programa rane razvojne podrške obitelji djeteta s teškoćama temeljene na dokazima	9
Jelena Ćališ, Monika Atlija - Stručna edukacijsko - rehabilitacijska podrška u obitelji	10
Silvana Filipova - Izazovi obitelji djece s poremećajima iz autističnog spektra: karakteristike i ključni razvojni procesi	11
Maja Vezmarović Bojanić - Suradnja roditelja i terapeuta u radu s djetetom sa izostankom očekivanog normalnog fiziološkog razvoja	12
Tematski blok: Prikaz prakse organizacija iz različitih lokalnih zajednica	13
Dina Dežmar, mag. rehab. educ. - Suvremeni pristup timskoj suradnji u modelu obitelji usmjerene rane intervencije Tima za ranu intervenciju Specijalne bolnice za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj - Rovigno	14
Ivana Frančula, Renata Peharec Ramov, Khrystyna Zahoriy - Grupne terapije za visokofunkcionalnu djecu s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne interakcije	15
Nataša Čulibrk, Korana Lattinger Kadić - Uporaba digitalnih tehnologija u metodama učenja i poučavanja učenika s višestrukim teškoćama	16
Tena Anić, Marija Mandić - Prikaz rada mobilnog stručnog tima IK Zvono	17
Ivana Farkaš Vidović - Inkluzija djeteta s teškoćama u programe vrtića: Studija slučaja	18
Partneri i suradnici	19

O projektu

Razvoj inovativnih socijalnih usluga – Integrativni centar za savjetovanje i podršku projekt je koji je nastao na temelju potreba zajednice, dugogodišnjeg iskustva Dječjeg kreativnog centra DOKKICA u provedbi i razvoju socijalnih usluga za djecu i obitelji u riziku i vizije stručnog tima o stvaranju modela podrške u skladu sa suvremenim europskim i svjetskim standardima utemeljenim na sveobuhvatnom, holističkom pristupu u radu s djecom i obiteljima u riziku. Potrebe zajednice istražene su kroz dugogodišnju pripremu i provedbu projekata i programa u sklopu kojih smo razvijali suradnje s brojnim dionicima i stručnjacima iz sustava socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja i zdravstva. Projekt je namijenjen širenju mreže izvaninstitucijskih socijalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i njihove obitelji.

Projekt *Razvoj inovativnih socijalnih usluga – Integrativni centar za savjetovanje i podršku* odobren je u okviru Poziva Unaprjeđenje postojećih i širenje usluga izvaninstitucionalne skrbi na području odabralih urbanih aglomeracija/područja Osijek, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Split, Zadar i Zagreb Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (UP.02.2.2.15) u okviru Prioritetne osi 2: Socijalno uključivanje, Investicijskog prioriteta 9iv Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući usluge zdravstvene skrbi i socijalne usluge od općeg interesa, odnosno Specifičnog cilja 9.iv.2 Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije, Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“

Specifični ciljevi:

1. Pružanje podrške procesu deinstitucionalizacije i podizanje svijesti javnosti Urbane aglomeracije Osijek o pružanju podrške djeci s teškoćama u razvoju i njihovim obiteljima
2. Unapređenje kvalitete i širenje izvaninstitucijskih socijalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i članovima njihovih obitelji na području Urbane aglomeracije Osijek.

Nositelj projekta: Dječji kreativni centar DOKKICA

Partneri: Općina Ernestinovo i Grad Osijek

Ukupna vrijednost projekta: 1.999.200,00 kuna

Trajanje projekta: 24 mjeseca

Korisnici: Djeca s teškoćama u razvoju i njihove obitelji na području Urbane aglomeracije Osijek

Uvodna riječ

Dječji kreativni centar *DOKKICA* nevladina je, neprofitna udruga osnovana 2011. godine u Osijeku pod nazivom Dječja osječka kreativna kućica *DOKKICA*. Prije svog pravnog utemljenja *DOKKICA* je zapravo bila preventivni program za djecu Udruge *BREZA*. Ideja o programu koji nudi podršku roditeljima i djeci u slobodnom vremenu razvijana je tijekom proteklih 13 godina u, danas, važan društveni resurs utemeljen kroz pravni oblik organizacije civilnog društva koja je pokretala, provodila i razvijala brojne socijalne usluge za djecu i roditelje, razvijajući i snažnu međusektorsku i međuresornu suradnju u lokalnoj zajednici, te do današnjih dana i na području cijele Hrvatske.

Svojim prvobitnim sloganom "Svako dijete je jedinstveno", zatim sloganom "S djecom, za djecu, zbog djece", pa do najnovijeg koji glasi "Podrška djeci - potencijal društvu" *DOKKICA* je kontinuirano promicala vrijednosti ulaganja u djecu kroz različite programe, projekte i aktivnosti usmjerene na poboljšanje života djece, ali i njihovih roditelja.

Misija je Dječjeg kreativnog centra *DOKKICA* pružanje podrške djeci u odrastanju i razvoju njihovih potencijala različitim programima i aktivnostima koje potiču aktivno sudjelovanje, kreativnost, razvoj socijalnih vještina i samopouzdanja kako bismo ih usmjerili na kvalitetniji život te poticanje društva na kvalitetniji odgoj i obrazovanje.

Svjesni brzih promjena u društvu i utjecaja globalnih, ali i nacionalnih i lokalnih izazova u izgradnji kvalitetnijih uvjeta za život djece i obitelji, nastojali smo i nastojimo razvijati kapacitete kojima bismo unaprijedili kvalitetu obiteljskog življenja i bili podrška državnim institucijama u razvoju i širenju socijalnih usluga za djecu i roditelje, posebice one koji su u nepovoljnijem položaju, poput obitelji u riziku, djecu s problemima u ponašanju, te djecu s teškoćama u razvoju i njihove roditelje.

Istraživajući i osluškujući potrebe zajednice, trudili smo se razvijati kapacitete za pružanje podrške djeci i roditeljima (ali i školama i drugim državnim institucijama) u onom dijelu koji je deficitaran pa je tako pokrenut i projekt u okviru kojega je organizirana ova konferencija. Prije ove, *DOKKICA* je u okviru istog projekta organizirala 1. međunarodnu znanstveno-stručnu konferenciju istoimenog naziva kojom smo ostvarili značajan uspjeh.

Ova konferencija predstavlja još jedan doprinos društvu kao primjer nastojanja da se suvremena znanja i prakse vezane uz rad s djecom s teškoćama u razvoju dijele kako bismo utrili nove puteve koji mogu unaprijediti resurse za kvalitetniji život djece s teškoćama u razvoju i njihovih roditelja.

Ines Novak, dipl. iur.,
predsjednica Dječjeg kreativnog centra *DOKKICA*

Program

8:30 – 9:00 – OTVARANJE KONFERENCIJE

RAD S OBITELJIMA I RODITELJIMA

9:00 – 9:45 Izv. prof. dr. sc. Ana Wagner Jakab - Uloga stručnjaka u radu s obiteljima djece s teškoćama

9:45 – 10:00 Pitanja i odgovori

10:00 – 10:10 Pauza

Moderatorica: prof. dr. sc. Anamarija Žic Ralić

10:10 – 10:25 Ana Skender - Važnost razvijanja programa rane razvojne podrške obitelji djeteta s teškoćama temeljene na dokazima

10:25 – 10:40 Jelena Čališ, Monika Atlija - Stručna edukacijsko- rehabilitacijska podrška u obitelji

10:40 – 10:55 Silvana Filipova - Izazovi obitelji djece s poremećajima iz autističnog spektra: karakteristike i ključni razvojni procesi

10:55 – 11:10 Maja Vezmarović Bojanić - Suradnja roditelja i terapeuta u radu s djetetom sa izostankom očekivanog normalnog fiziološkog razvoja

11:10 – 11:20 Pitanja i odgovori

11:20– 11:30 Pauza

Moderatorica: Gabrijela Purić, prof. defektolog

PRIKAZ PRAKSE ORGANIZACIJA IZ RAZLIČITIH LOKALNIH ZAJEDNICA

11:30 – 12:15 Dina Dežmar, mag. rehab. educ. - Suvremeni pristup timskoj suradnji u modelu obitelji usmjerene rane intervencije Tima za ranu intervenciju Specijalne bolnice za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno

12:15 – 12:30 Pitanja i odgovori

12:30 – 13:00 Pauza

Moderatorica: dr. sc. Claire Sangster Jokić

13:00 – 13:15 Ivana Frančula, Renata Peharec Ramov, Khrystyna Zahoriy - Grupne terapije za visokofunkcionalnu dječu s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne interakcije

13:15 – 13:30 Nataša Čulibrk, Korana Lattinger Kadić - Uporaba digitalnih tehnologija u metodama učenja i poučavanja učenika s višestrukim teškoćama

13:30 – 13:45 Tena Anić, Marija Mandić - Prikaz rada mobilnog stručnog tima IK Zvono

13:45– 14:00 Ivana Farkaš Vidović - Inkluzija djeteta s teškoćama u programe vrtića: Studija slučaja

14:00 – 14:10 Pitanja i odgovori

14:10 – 14:20 Pauza

Moderatorica: Martina Kovačević, mag. rehab. educ.

14:20 – 14: 50 Blok izlaganje poster sekcije:

Petra Crnjević Trstenjak - Prikaz prakse o radu s učenicima s poteškoćama u osnovnoj školi

Martina Galeković - Izrada e-slikovnica kao poticaj jezičnog razvoja

Ivančica Tajsl Dragičević - Razlikovni pristup u poučavanju djece s Down sindromom

Tajana Šarić - Mogućnosti srednjoškolskog obrazovanja za učenike s teškoćama u razvoju

Moderatorica: Dora Akšamović, mag. rehab. educ.

14:50 – 15:00 – ZATVARANJE KONFERENCIJE

TEMATSKI BLOK

RAD S OBITELJI I RODITELJIMA

Izv. prof. dr. sc. Ana Wagner Jakab

Ana Wagner Jakab izvanredna je profesorica na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu. Izvodi nastavu na prediplomskom i diplomskom studiju, na izvanrednom studiju kao i na poslijediplomskom specijalističkom studiju Rana intervencija Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta kao i na studiju Edukacijske-rehabilitacije na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti, Sveučilišta u Mostaru. Autorica je 20 objavljenih znanstvenih radova i prezentirala na 33 međunarodna i domaća skupa. Završila je nekoliko međunarodnih, višegodišnjih edukacija od kojih se može istaknuti Edukacija iz Montessori predškolske pedagogije u organizaciji MEPI – Montessori Educational Programs International i edukacija iz Gestalt psihoterapije u organizaciji IGW – Institut fur Integrative Gestalttherapie Wurzburg.

Članica je Kabineta za psihoterapiju u Centru za rehabilitaciju, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta. Omiljeno područje rada joj je rad s obitelji djece s teškoćama naročito sa sestrama i braćom djece s teškoćama.

Uloga stručnjaka u radu s obiteljima djece s teškoćama

U tradicionalnom pristupu u radu s djecom s teškoćama fokus stručnjaka bio je usmjeren na ispravljanje teškoća odnosno na poticanje i održavanje postojećih sposobnosti. Unazad nekoliko desetaka godina stručnjaci pristupe usmjeravaju na obitelj. Obitelj je složeni socijalni sustav s jedinstvenim značajkama i potrebama te je kao takav nezaobilazan u samom središtu pozornosti stručnjaka. Uloga stručnjaka nije ograničena na poticanje i poučavanje roditelja strategijama učenja, rasta i razvoja njihove djece, nego obuhvaća i poticanje obiteljske otpornosti. Dobrobit članova obitelji, ali i obitelj kao zajednica temelj je dobrobiti djece s teškoćama. Razumijevanje odnosa, procesa, potreba, resursa obitelji, kao i izazova s kojima se suočavaju temelj su kreiranja podrške. U kreiranju, planiranju i pružanju podrške neophodno je uključivanje članova obitelji kao aktivnih sudionika i partnera. Participativna istraživanja predstavljaju izuzetno važan izvor informacija stručnjacima temeljem kojih mogu planirati usluge i servise krojene po mjeri djece s teškoćama i njihovih obitelji. Učinkovita, pravodobna i kvalitetna podrška najbolja je prevencija razvoju sekundarnih teškoća.

Ključne riječi: sustavni pristup obitelji, djeца s teškoćama, obiteljska otpornost, podrška

Associate Professor, PhD Ana Wagner Jakab, Faculty of Education and Rehabilitation, University of Zagreb

The Role of Experts in Working with Families of Children with Disabilities

In the traditional approach to working with children with disabilities, the focus of experts was on "correcting" difficulties, as well as on "encouraging and maintaining" existing abilities. Several decades ago, experts have focused their approaches on the family. The family is a complex social system with unique features and needs, and as such it is inevitably the center of attention of experts. The role of experts is not limited to encouraging and teaching parents' strategies for learning, growth and development of their children, but also encouraging family resilience. The well-being of family members and the family as a community is the basis of the well-being of children with disabilities. Understanding the relationships, processes, needs, resources of the family as well as the challenges they face are the basis for creating support. In creating, planning and providing support, it is necessary to include family members as active participants and partners. Participatory research represents an extremely important source of information for experts based on which they can plan services tailored to the needs of children with disabilities and their families. Effective, timely and quality support is the best prevention of the development of secondary difficulties.

Key words: systematic family approach, children with disabilities, family resilience, support

VAŽNOST RAZVIJANJA PROGRAMA RANE RAZVOJNE PODRŠKE OBITELJI DJETETA S TEŠKOĆAMA TEMELJENE NA DOKAZIMA

Ana Skender, mag. rehab. educ.

Ana Skender je magistra edukacijske rehabilitacije. Zaposlena u Kliničkom bolničkom centru „Sestre milosrdnice“, na Klinici za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, Poliklinike za djecu. Trenutno doktorandica doktorskog studija Neuroznanosti na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Područje interesa joj je terapijski rad s djecom rane kronološke dobi. Uz timsku procjenu i dijagnostiku, provodi individualne i grupne edukacijsko-rehabilitacijske tretmane, savjetovanje roditelja te je mentorica studentima edukacijske rehabilitacije koji stručnu praksu obavljaju na Klinici. Tijekom godina redovito se stručno usavršava, završila je dodatne edukacije iz područja senzorne integracije i PECS metode. Autor je više znanstvenih i stručnih radova.

Martina Starčević Perica, prof. logoped

Važnost razvijanja programa rane razvojne podrške obitelji djeteta s teškoćama temeljene na dokazima

Znanstvene spoznaje u području medicine i psihologije naglašavaju važnost rane razvojne podrške i djelovanja stručnjaka različitih usmjerenja. Rana razvojna podrška ušla je i u zakonodavni okvir, različiti profili stručnjaka naglašavaju njezinu ulogu i djelovanje na dječji razvoj. Osim rada s djetetom, ističe se i važnost rada s roditeljima. Radi naglašavanja važnosti okoline u djetetovu razvoju, sve se više suvremenih programa rane razvojne podrške usmjerava upravo socijalnim interakcijama i radu s roditeljima. U Republici Hrvatskoj takvom su obliku intervencije usmjereni tek pojedinci ili pojedine institucije.

Istraživanja pokazuju da su djeca koja su bila uključena u neki oblik strukturiranih programa pokazivala napredak u mnogim područjima, uključujući razumijevanje i upotrebu jezika, komunikacijske i socijalne vještine te upotrebu riječi i gesta. Programi koji su usmjereni na obitelj jačaju kompetencije roditelja i njihovu sposobnost da pomognu svojem djetetu. Također, istraživanja pokazuju važnost što ranijeg uključivanja u program radi što boljeg ishoda. Strategije kojima se koriste takvi programi podučavaju na prirodan način i roditelji ih rabe i nakon završetka programa. Sami roditelji ističu da je jedna od najvećih prednosti takvih programa što im omogućavaju povezivanje s drugim roditeljima koji su u sličnoj situaciji i koji se isto osjećaju. Za roditelje čije dijete ima poteškoće specijalizirani programi rane razvojne podrške mogu pružiti alate koji su im potrebni za pomoć njihovu djetetu da dosegne svoj puni potencijal. Programi trebaju biti temeljeni na dokazima, sveobuhvatni i trebaju pružiti personalizirano iskustvo učenja za svaku obitelj koja sudjeluje u programu.

Ključne riječi: obitelj, rana razvojna podrška, specijalizirani programi

THE IMPORTANCE OF DEVELOPING EVIDENCE-BASED EARLY DEVELOPMENTAL SUPPORT PROGRAMS FOR FAMILIES OF CHILDREN WITH DISABILITIES

Ana Skender, mag. rehab. educ.

Martina Starčević Perica, prof. logoped

Scientific findings in the fields of medicine and psychology emphasize the importance of early developmental support and the involvement of experts from different specializations. Early developmental support has entered the legislative framework, different profiles of experts emphasize its role and impact on children's development. In addition to working with children, the importance of working with parents is highlighted. In order to point out the importance of the environment in the child's development, increasingly more contemporary programs of early developmental support are focusing on social interactions and work with parents. In the Republic of Croatia, only individuals or particular institutions are oriented towards this form of intervention.

Research shows that children who have been involved in some form of structured programs have shown improvement in many areas, including language comprehension and use, communication and social skills, and the use of words and gestures. Family-oriented programs strengthen the competence of parents and their ability to help their child. Research has also shown that to achieve the best possible outcome, it is important to get involved in the program as early as possible. The strategies used by such programs are taught in a natural way and parents apply them even after the program is completed. The parents themselves point out that one of the biggest advantages of such programs is that they enable them to connect with other parents who are in similar circumstances and who feel the same way.

Specialized early developmental support programs can provide parents whose child has difficulties with the tools they need to help their child reach its full potential. Programs should be evidence-based, comprehensive, and should provide a personalized learning experience for each family participating in the program.

Keywords: family, early developmental support, specialized programs

STRUČNA EDUKACIJSKO - REHABILITACIJSKA PODRŠKA U OBITELJI

Jelena Ćališ, mag. rehab. educ.

Diplomirala je 2012. godine na Edukacijsko rehabilitacijskom fakultetu, a prva radna iskustva stekla je kao Floortime terapeut i Senzorni pedagog u Udrudi Dira Zagreb. Od 2015. godine radi na Odjelu stručne podrške u obitelji Centra za rehabilitaciju Zagreb. Rad s djecom i obiteljima u njihovom domu je posao koji je profesionalno ispunjava, a svaka pedagaška godine za nju je profesionalni izazov. Jelenin studentski i radni vijek obilježili su angažmani na različitim projektima nevladinog sektora, volontiranja te stručna usavršavanja i edukacije. Raznovrsnost i širina koju omogućuje rad u edukacijsko rehabilitacijskoj struci motivira je na kontinuirano istraživanje i profesionalni rad na sebi.

Monika Atlja, mag. rehab. educ.

Magistra edukacijske rehabilitacije, diplomirala na diplomskom studiju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu 2015. godine. Završivši modul Rehabilitacija, sofrologija, kreativne terapije i art/ekspresivne terapije zaposlila se u Udrudi „OZANA“, gdje je godinu dana radila na stručnom usavršavanju kao edukacijski rehabilitator u predškolskoj, heterogenoj skupini djece s teškoćama u razvoju. Nakon položenog stručnog ispita zapošljava se u Centru za rehabilitaciju Zagreb, Sloboština na mjesto edukacijskog rehabilitatora u obitelji kao stručna podrška u obitelji. Kroz različita volonterska iskustva, sudjeluje u projektima i dodatnim radom stječe znanja za rad s najmlađom populacijom s teškoćama u razvoju, pretežno sa motoričkim teškoćama, a upravo rad s najmlađom populacijom, kao i sam rad u obitelji motivatori su joj za daljnje usavršavanje u području edukacijske rehabilitacije.

Stručna edukacijsko - rehabilitacijska podrška u obitelji

Odgovarajući na potrebe obitelji djece s teškoćama u razvoju predškolske dobi, Centar za rehabilitaciju Zagreb (CRZ), podružnica Sloboština 1, 1980. godine započeo je s programom stručne podrške u obitelji koji kontinuirano provodi do danas bilježeći stalni rast broja uključene djece. Trenutno je u program stručne edukacijsko-rehabilitacijske podrške u obitelji uključeno 124 obitelji djece s teškoćama u razvoju (TUR), a provodi ga 13 edukacijskih rehabilitatora na području Grada Zagreba. Glavne odrednice edukacijsko-rehabilitacijskog rada s djecom u njihovu domu počiva na transdisciplinarnosti, usmjerenosti na obitelj te suradnji sa svim stručnjacima uključenima u rad s djetetom programom cjelovitog poticanja razvoja u prirodnom okruženju.

Dugoročni i kratkoročni ciljevi u radu određuju se na temelju procjene djetetovih sposobnosti na području spoznaje, komunikacije, motoričkog razvoja, samostalnosti u svakodnevnim vještinama te socio-emocionalnog razvoja suradničkim odnosom s roditeljima, pri čemu se uzima u obzir ono što roditelji smatraju prioritetom s obzirom na obiteljske i kulturološke specifičnosti. Naglasak u radu na sustavnom je poticanju djetetova razvoja te osnaživanju roditelja savjetovanjem, podrškom i edukacijom. Edukacijsko-rehabilitacijski rad u obiteljskom domu djeteta omogućuje uvid u okruženje u kojem dijete odrasta te usvajanje razvojnih ciljeva u svakodnevnim prirodnim situacijama. Vrijednosti programa doprinosi činjenica da se provodi do djetetova polaska u školu pružajući podršku obiteljima i u stresnim periodima tranzicije. Kao začetnici usluge stručne podrške u obitelji koju CRZ provodi već 42 godine, izlaganjem želimo prikazati način rada u obitelji, njegovu vrijednost, kao i izazove s kojima se susrećemo u radu.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, edukacijska rehabilitacija, obitelj, stručna podrška

PROFESSIONAL EDUCATIONAL-REHABILITATIVE SUPPORT IN THE FAMILY

Jelena Ćališ, mag. rehab. educ.

Monika Atlja, mag. rehab. educ.

Responding to the needs of families of children with developmental disabilities of preschool age, Center for Rehabilitation Zagreb (CRZ), branch Sloboština 1, started its program of professional support within families in the 1980s, which it continues to carry out until now, recording a steady increase in the number of children involved. Currently, 124 families of children with developmental disabilities are included in the program of professional educational and rehabilitation support in their homes, and it is implemented by 13 educational rehabilitators in the area of the City of Zagreb. The main determinants of educational rehabilitation work with children in their home are based on transdisciplinary, the focus is on the family and cooperation with all experts involved in working with the child through a program of comprehensive development stimulation in the child's natural environment. In order to determine long-term and short-term goals, an assessment of the child's abilities in the field of cognition, communication, motor development, independence in everyday skills and socio-emotional development is carried out through a collaborative relationship with parents, taking into account what parents consider a priority in regard to family and cultural specifics. Emphasis in the work is on systematically encouraging the child's development and empowering parents through counseling, support and education.

Educational rehabilitation work in the child's family home enables an insight into the environment in which the child grows up and the acquisition of developmental goals in everyday natural situations. The value of the program contributes to the fact that it is carried out until the child starts school, providing support to the family even in stressful periods of transition. As the organization of the professional support service within families that CRZ has been providing for 42 years, with this presentation we wish to present the way of working in the family's, its value as well as the challenges we face in our work.

Keywords: children with developmental disabilities, educational rehabilitation, family, professional support

IZAZOVI OBITELJI DJECE S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA: KARAKTERISTIKE I KLJUČNI RAZVOJNI PROCESI

dr. sc. Silvana Filipova

Rođena 1967 g. u Kavadarci. Završila je dodiplomske i poslediplomske studije na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (Defektološki fakultet) u Beogradu. Doktorske studije je završila na Institutu za defektlogiju na Filozofskom Fakultetu u Skoplju. Student na akademske specijalističke studije za ranu intervenciju u detinjstvu na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu. Trideset godina radnog iskustva u JZU Centar za rehabilitaciju patologije verbale komunikacije - Skoplje. Autor i koautor velikog broja naučnih i stručnih trudova koji su objavljeni u eminentnim časopisima ili prezentirani na stučno-naučnim skupovima. Član relevantnih domaćih udruženja iz struke.

Vasilka Galevska Jovčevski, Mr. Sci

Rođena 1981 g. u Skoplju. Završila je dodiplomske i poslijediplomske studije na Institutu za defektlogiju na Filozofskom Fakultetu u Skoplju. Deset godina radnog iskustva na Institutu za defektlogiju i u privatnoj zdravstvenoj ustanovi, a u zadnjih pet godina radi u PZU Centar za rehabilitaciju patologije verbale komunikacije - Skoplje. Autor i koautor velikog broja naučnih i stručnih trudova koji su objavljeni u eminentnim časopisima ili prezentirani na stučno-naučnim skupovima. Član relevantnih domaćih udruženja iz struke.

Dita Torte - Čiče, Mr. Sci

Rođena 1981 g. u Debaru. Završila je dodiplomske i poslijediplomske studije na Institutu za defektlogiju na Filozofskom Fakultetu u Skoplju. Petnaest godina radnog iskustva u SOŠ Idnina - Skoplje. U zadnjih tri godina radi u PZU Centar za rehabilitaciju patologije verbale komunikacije - Skoplje. Koautor nekoliko naučnih i stručnih trudova koji su objavljeni u eminentnim časopisima ili prezentirani na stučno-naučnim skupovima. Član relevantnih domaćih udruženja iz struke.

Izazovi obitelji djece s poremećajima iz autističnog spektra: karakteristike i ključni razvojni procesi

Roditelji počinju kovati planove za budući život svoje obitelji i djeteta već u razdoblju kada tek razmišljaju o proširenju obitelji ili kada se potvrdi trudnoća. Saznanje da dijete ima smetnje u razvoju drastično mijenja perspektivu i pogled roditelja prema roditeljstvu, kao i prema djetetu i vlastitoj roditeljskoj ulozi, što uvjetuje potrebu promjene roditeljskih očekivanja. Kada roditelji saznaju da dijete ima razvojne poteškoće trajne prirode, čiji je ishod neizvjestan, mogu se javiti brojne psihičke reakcije. Predmet istraživanja izazovi su s kojima se susreću roditelji djece s teškoćama u razvoju te ključni razvojni procesi koje prolaze tijekom suočavanja, reagiranja i prihvaćanja djetetove dijagnoze. U istraživanju je korišten intervju Piante i Marvina Reaction to Diagnosis Interview (RDI: Reaction to Diagnosis Interview; Pianta & Marvin, 1992). Rezultati su pokazali da su od ukupnog broja razriješenih majki najbrojnije su one koje su orientirane na mišljenje, a zatim slijede majke orijentirane na akciju. Od nerazriješenih majki najviše je onih koje su usmjerene na osjećaje, a slijede ih emocionalno opterećene majke. U literaturi postoje istraživanja koja su dala slične rezultate. Rezultati istraživanja daju niz kliničkih implikacija o tome kako nerazriješeni roditeljski odnosi utječu na daljnju obiteljsku prilagodbu.

Ključne riječi: Poremećaji iz autističnog spektra, prihvaćanje dijagnoze, emocionalna preplavljenost, otpornost.

CHALLENGES FACED BY FAMILIES OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER: CHARACTERISTICS AND KEY DEVELOPMENTAL PROCESSES

dr. sc. **Silvana Filipova**

Parents begin to make plans for the future life of their family and child even during the period when they are just thinking about expanding their family or when pregnancy is confirmed. The knowledge that the child has developmental disabilities drastically changes the perspective and view of parents towards parenting, as well as towards the child himself and their own parental role. These imposes the need to change own parental expectations. When parents learn that their child has permanent developmental difficulties with an uncertain outcome, numerous psychological reactions can occur. The subject of the research is the challenges faced by parents of children with Autism Spectrum Disorder and the key developmental processes they go through during coping, reacting, and accepting their child's diagnosis. Pianta and Marvin Reaction to Diagnosis Interview was used as an instrument (RDI: Reaction to Diagnosis Interview; Pianta & Marvin, 1992). The results showed that out of the total number of mothers 50% are resolved referring to the acceptance of ASD diagnosis., The majority of them 41% were oriented towards thinking (cognitive strategies helping to accept the child's diagnosis), followed by mothers oriented towards action and emotions. Among mothers classified as Unresolved, most of them (29%) were focused on emotions, followed by emotionally burdened mothers. Literature contains studies that yielded similar results. The research results provide a range of clinical implications fundamental to identify family-oriented supportive interventions with more optimal long-term effects.

Keywords: Autism spectrum disorders, acceptance of diagnosis, emotional overwhelm, resilience.

SURADNJA RODITELJA I TERAPEUTA U RADU S DJETETOM SA IZOSTANKOM OČEKIVANOG NORMALNOG FIZIOLOŠKOG RAZVOJA

Maja Vezmarović Bojanić, bacc. physio.

Maja Vezmarović Bojanić prvostupnica je fizioterapije, stručni nastavnik iz područja fizioterapije te vlasnica Obrta „Pčelica“ u Osijeku. Prvo iskustvo u radu s djecom s poteškoćama imala je tijekom studija u Zagrebu kao volonter u Plivačkom klubu „Natator“. Autorica je više stručnih radova s temom rehabilitacije djece te se usko usavršava za rad s djecom s poteškoćama kroz mnoge tečajeve od kojih ističe Halliwick tečaj, Bowen tečaj za zdravstvene djelatnike u Osijeku, Tečaj senzorne integracije prema Ayres pri Akademiji za razvojnu rehabilitaciju u Zagrebu te Uvodni Bobath kurs za djecu s cerebralnom paralizom u Bobath Centru u Londonu.

*Suradnja roditelja i terapeuta u radu s djetetom sa izostankom
očekivanog normalnog fiziološkog razvoja*

Posljednjih godina svjedoci smo prenatrpanosti zdravstvenoga sustava zbog koje se ponekad događaju određeni propusti u dijagnosticiranju motoričkih poteškoća kod djece. Istraživanja pokazuju da oko 15% školske djece ima neku vrstu motoričkih poteškoća, što je izuzetno velik postotak. Dokazano je da rana intervencija kod djece s minimalnim motoričkim odstupanjima dovodi do klinički neupadljivog izgleda i zato je nužna što bolja suradnja privatnog i javnog sektora te terapeuta koji rade s djecom. Obrt Pčelica od 2014. godine provodi tretmane s djecom koja imaju poteškoće – od minimalnih do težih motoričkih poteškoća.

Svrha je ovoga rada prikazom slučaja priopćiti da suradnja stručnjaka daje odlične rezultate u radu s djetetom s minimalnim motoričkim odstupanjem. Važno je naglasiti i nezamjenjivu ulogu roditelja koji je najvažniji suradnik u tretmanima svojeg djeteta.

Prikazujemo slučaj dječaka M. I. s kojim radimo od ožujka 2022. godine. Dječaku je dijagnosticiran izostanak očekivanog normalnog fiziološkog razvoja, a od metoda rada kombinirane su fizioterapijske vježbe za poticanje motoričkog razvoja prema Bobath konceptu, za koje je educirana i majka, implementirane su i različite senzoričke igre, vježbe u vodi te trodimenzionalna manualna terapija stopala po nalogu fizijatra. Suradnjom s jednom ortopedskom kućom iz Osijeka dječak je opskrbljen odgovarajućom obućom.

Rezultat suradnje više stručnjaka i majke koja je bila izuzetan suradnik u terapijama vidljiv je prikazom nalaza, fotografija i snimki dječaka koji je uspješno svladao sve motoričke faze do samostalnog hoda. Iz prikaza slučaja vidljiva je nužnost što ranijeg prepoznavanja motoričkog odstupanja i uključivanja djeteta u terapijski proces. Neizbjegljiva je važnost edukacije što većeg broja stručnjaka u smjeru dječjeg razvoja i poticanja suradnje među njima. Informirani i angažirani roditelj i educirani stručnjaci suradnjom će ostvariti odlične rezultate u terapiji s djecom s manjim motoričkim poteškoćama na obostrano zadovoljstvo.

Ključne riječi: motoričko odstupanje, suradnja, razvojna fizioterapija

COLLABORATION OF PARENTS AND A THERAPIST IN WORKING WITH A CHILD WITH ABSENCE OF EXPECTED NORMAL PHYSIOLOGICAL DEVELOPMENT

Maja Vezmarović Bojanić, bacc. physio.

In recent years, we have witnessed the overload of the health care system, which sometimes leads to certain failures to diagnose motor impairments in children. Research shows that about 15% of school children have some form of motor impairments, which is extremely high. Early intervention in children with minimal motor impairments results in a clinically unremarkable presentation, which makes the successful collaboration between the private and public sectors and therapists working with children necessary. Since 2014, "Pčelica" sole proprietorship has been carrying out treatments with children with minimal to severe motor impairments.

The purpose of this paper is to show, through a case presentation, that the collaboration of experts in working with a child with minimal motor impairments provides excellent results. It is also important to emphasize the irreplaceable role of parents who are the most important collaborators in the treatment of their child.

We present the case of a boy M.I. who has been monitored since March 2022. The boy was diagnosed with the absence of the expected normal physiological development. The methods of work included physiotherapy exercises to stimulate motor development according to the Bobath concept, for which the mother was also trained, various sensory games, water gymnastics, and three-dimensional manual foot therapy, as recommended by the physiatrist. A collaboration with an orthopedic company from Osijek provided the boy with the appropriate footwear.

The result of the collaboration of several experts and the mother, who is an excellent partner in the therapies, can be seen in the presentation of the findings, photos, and videos of the boy who has successfully mastered all motor stages until he could walk independently.

This case presentation makes shows how important it is to identify the motor deviation as early as possible and involve the child in the therapeutic process. It is important to educate as many experts as possible in the direction of child development and to encourage collaboration between them. Informed and engaged parents and trained professionals will achieve excellent results in the therapy of children with mild motor impairments to the satisfaction of both parties.

Keywords: motor impairments, collaboration, developmental physiotherapy

TEMATSKI BLOK

Prikaz prakse organizacija iz različitih lokalnih zajednica

Dina Dežmar, mag. rehab. educ.

Dina Dežmar magistra je edukacijske rehabilitacije, psihoterapeutkinja Integrativne psihoterapije i specijalizantica poslijediplomskog studija "Rana intervencija u edukacijskoj rehabilitaciji" Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prvih šesnaest godina rada provela je u odgojno-obrazovnom sustavu gdje je za svoj rad primila dva vrijedna priznanja. U 2020. godini napreduje u zvanje učitelja mentora. Tijekom godina redovito se stručno usavršava, sudjeluje i izlaže svoja znanja i iskustva na stručnim skupovima i simpozijima, županijskim stručnim vijećima, vodi radionice za roditelje te svoj rad nadopunjuje brojnim drugim volonterskim aktivnostima.

Od 2019. godine aktivno sudjeluje u svim fazama razvoja Tima za ranu intervenciju Specijalne bolnice Rovinj te u kolovozu 2020. počinje raditi kao stručni suradnik edukacijski rehabilitator. Uz timsku procjenu i dijagnostiku, provodi individualne i grupne edukacijsko-rehabilitacijske tretmane, savjetovanje roditelja te je mentorica studentima edukacijske rehabilitacije koji stručnu praksu obavljaju u Specijalnoj bolnici Rovinj.

Suvremeni pristup timskoj suradnji u modelu obitelji usmjereni rane intervencije Tima za ranu intervenciju Specijalne bolnice za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj - Rovigno

Dina Dežmar, Mladen Jašić, Ines Pučić, Angiada Prskalo, Renata Peharec Ramov, Khrystyna Zahoriy, Svjetlana Tončetić Bogović, Ivana Frančula Modrčin, Marinko Rade

Suvremeni pristup ranoj intervenciji naglašava važnost obitelji usmjerenih intervencija, utemeljenih na dokazima, a koje koordinira interdisciplinarni tim stručnjaka. U svijetu je već dugo prisutan model transdisciplinarnog timskog pristupa, gdje stručnjaci iz različitih disciplina rade zajedno da bi pružili sveobuhvatniju skrb djeci i obiteljima. Cilj je pružiti učinkovite intervencije i podršku koji su prilagođeni jedinstvenim potrebama svakog djeteta i obitelji da bi se pomoglo djeci s teškoćama u razvoju da dostignu svoj puni potencijal.

Entuzijastični tim stručnjaka iz Rijeke i Istre krenuo je 2019. godine s razvojem ideje o osnivanju Tima za ranu intervenciju pri Specijalnoj bolnici za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj –Rovigno. Unatoč brojnim izazovima, izvanredno vodstvo bolnice osigurava sredstva Istarske županije te brojne donacije i projekte koji omogućuju početak rada pedijatra, logopeda, psihologa, edukacijskog rehabilitatora i radnog terapeuta. Funkcionalnim spajanjem Specijalne bolnice Rovinj s Dječjom bolnicom Srebrnjak pružena je klinička podrška neuropedijatara. Prvi put u Istri mali pacijenti i njihove obitelji imaju osiguranu sveobuhvatnu ranu podršku u svojoj županiji.

Vođeni smjernicama zlatnog standarda suvremenog pristupa ranoj intervenciji, transdisciplinarnoj timskoj suradnji, stručnjaci Tima uvode sustav pružanja podrške obiteljima djece s neurorizicima i teškoćama u razvoju, gdje se već od samog odabira, dijagnostike, a kasnije i terapije, isprepliću njihove profesionalne uloge. Zajednička ambulanta pedijatra i edukacijskog rehabilitatora zasigurno je novina u Hrvatskoj. Nadalje, zajedničke razvojne procjene edukacijskog rehabilitatora, logopeda i psihologa te grupni rad psihologa i edukacijskog rehabilitatora, uz učinkovitu međusobnu komunikaciju, interakciju i suradnju, doprinose holističkoj razvojnoj slici djeteta što daje mogućnost pružanja podrške prema jedinstvenim potrebama djeteta i obitelji.

Suradnja s lokalnom zajednicom, predškolskim i školskim ustanovama, različitim udrugama doprinosi rastu kvalitete pružanih usluga te senzibilizaciji i informirajući javnosti o važnosti rane intervencije u djetinjstvu. Cilj je izlaganja prikazati primjer dobre prakse transdisciplinarnog modela timskog rada unutar zdravstvenog sustava.

Ključne riječi: transdisciplinarna timska suradnja, rana intervencija, teškoće u razvoju.

A Modern Approach to Team Cooperation in the Family-oriented Early Intervention Model of the Early Intervention Team of the Special Hospital for Orthopedics and Rehabilitation

"Martin Horvat" Rovinj – Rovigno

The modern approach to early intervention emphasizes the importance of family-oriented, evidence - based interventions coordinated by a multidisciplinary team of experts. The model of transdisciplinary team approach, where experts from different disciplines work together to provide more comprehensive care to children and families, has long been present in the world. The goal is to provide effective interventions and support that is tailored to the unique needs of each child and family to help children with developmental disabilities reach their full potential.

In 2019, an enthusiastic team of experts from Rijeka and Istria started to develop the Early intervention team at the Special Hospital for Orthopedics and Rehabilitation "Martin Horvat" Rovinj – Rovigno. Despite the many challenges, the hospital's extraordinary management provided funds from the County of Istria and numerous donations and projects that enabled the employment of pediatrician, speech therapists, psychologists, educational rehabilitators and occupational therapists. The functional connection of the Rovinj Special Hospital and the Srebrnjak Children's Hospital provided clinical support from Tertiary center neuropediatricians. For the first time in Istria children and their families have been provided with comprehensive early support in their county.

Applying the guidelines of the gold standard of the modern approach to early intervention, the transdisciplinary team collaboration, the Team's experts introduced a system of providing support to families of children with neurorisks and developmental difficulties, where their professional roles are intertwined from the very screening, diagnosis, and later therapy. The complementary work of a pediatrician and an educational rehabilitator is certainly a novelty in Croatia. Furthermore, the joint developmental assessments of the educational rehabilitator, speech therapist and psychologist and the group work of the psychologist and the educational rehabilitator, along with effective mutual communication, interaction and cooperation, contribute to the holistic developmental picture of the child, which gives the possibility of providing support according to the unique needs of the child and family.

Cooperation with the local community, pre-school and school institutions, various associations contributes to the growth of the quality of the services provided and to raising awareness and informing the public about the importance of early intervention in childhood. The goal of the presentation is to present an example of good practice of the transdisciplinary model of teamwork within the health system.

Keywords: transdisciplinary team collaboration, early intervention, developmental disabilities

GRUPNE TERAPIJE ZA VISOKOFUNKCIONALNU DJECU S POREMEĆAJEM SPEKTRA AUTIZMA I TEŠKOĆAMA SOCIJALNE INTERAKCIJE

mr. sc. Ivana Frančula Modrčin, klin. Psih.

Renata Peharec Ramov, mag. rehab. educ.

Khrystyna Zahoriy, mag. rehab. educ.

doc. prim. dr. sc. Mladen Jašić, dr. Med.

Angiada Prskalo, mag. psih.

Dina Dežmar, mag. rehab. educ.

Ines Pučić, mag. logoped

Svetlana Tončetić Bogović, mag. logoped

Visokofunkcionalna djeca koja imaju teškoće povezane s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne komunikacije uključuju se u školovanje prema redovitom programu s vršnjacima. Takav inkluzivni pristup neophodan je za njihovo ostvarivanje. Međutim, klinički često svjedočimo tome da visokofunkcionalna djeca koja imaju navedene teškoće, iako su uključena u redovna razredna odjeljenja, teško ostvaruju socijalne kontakte i teško razvijaju prijateljstva. Stoga smo odlučili uvesti grupne terapije za poticanje socio-emocionalnog razvoja, socijalnih kontakata i razvijanje komunikacijskih vještina. Cilj je projekta realizirati grupne terapije za visokofunkcionalnu djecu s teškoćama povezanim s poremećajem spektra autizma i teškoćama socijalne komunikacije s područja Istarske županije da bi im se omogućilo uvježbavanje socijalnih i komunikacijskih vještina te pružila psihosocijalna podrška. Grupne terapije provode se u Specijalnoj bolnici Martin Horvat Rovinj – Rovigno, a provode ih psihologinja i edukacijske rehabilitatorice. Prvo su se provele pilot-skupine da bismo pratili interakciju djece. Zatim smo osmislili terapijski ciklus u trajanju od tri mjeseca. Terapije se održavaju svakih 15 dana, traju 90 minuta te se sastoje od dvaju dijelova. U prvom dijelu provode se aktivnosti rehabilitacije putem pokreta, a u drugom dijelu provodi se psihosocijalna podrška. Roditelji su upućeni u terapijske aktivnosti. Primjećujemo povoljan učinak kod djece nakon uključivanja u terapijske skupine, i to ponajviše u vidu izražavanja vlastitih želja, održavanja pažnje tijekom komunikacije te iniciranju socijalnih kontakata. Provođenjem grupnih terapija obogaćuje se ponuda terapijskih postupaka za djecu s teškoćama u razvoju, pogotovo za onu djecu koja u redovnom školskom sustavu nemaju stalnu stručnu podršku. Dalnjim radom želimo privući još djece kojima je potrebna takva podrška te razvijati daljnje metode uz znanstveni angažman.

Ključne riječi: teškoće socijalne interakcije, komunikacijske vještine

GROUP THERAPY FOR HIGH-FUNCTIONING CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER AND WITH SOCIAL INTERACTION DIFFICULTIES

mr. sc. Ivana Frančula Modrčin, klin. Psih.

Renata Peharec Ramov, mag. rehab. educ.

Khrystyna Zahoriy, mag. rehab. educ.

doc. prim. dr. sc. Mladen Jašić, dr. Med.

Angiada Prskalo, mag. psih.

Dina Dežmar, mag. rehab. educ.

Ines Pučić, mag. logoped

Svjetlana Tončetić Bogović, mag. logoped

Children with high-functioning autism and children with social communication difficulties are in general enrolled in regular school programs with their peers. Such inclusive approach provides them with opportunities to reach their potential. However, clinically, we often witness that high-functioning children who have the aforementioned difficulties, even though they are included in regular classes, have difficulty making social contacts and developing friendships. Therefore, we have decided to introduce group therapies to encourage socio - emotional development, social contacts, and the development of communication skills. The goal of the project is to implement group therapy for high-functioning children with difficulties related to autism spectrum disorder and social communication difficulties from Istria County, in order to enable them to practice social and communication skills and provide psychosocial support. Group therapies have been taking place at the Martin Horvat Special Hospital Rovinj-Rovigno and are led by psychologists and educational rehabilitators. We started with pilot groups so we can observe children's interactions. Based on collected data, we developed a three-month therapeutic program. Therapy sessions are held every 15 days, last 90 minutes, and consist of two parts. In the first part, rehabilitation activities are carried out through movement, and in the second part, psychosocial support is provided. Parents are informed about the therapeutic activities. We have noticed a positive effect in children after joining therapy groups, mainly in the form of expressing their own wishes, maintaining attention during communication, and initiating social contacts. Group therapies enrich the support for children with developmental disabilities, especially for those children who do not have continuous professional support in their regular school system. In the future, we plan to include more children who need this kind of support and develop further methods with scientific engagement.

Keywords: autism spectrum disorders, social interaction difficulties, group therapy, rehabilitation through movement

UPORABA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA U METODAMA UČENJA I POUČAVANJA UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA

Nataša Čulibrk, prof. defektolog

Nataša Čulibrk, rođena 1970. u Zagrebu. Diplomirala na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu. Od 1994. zaposlena u OŠ Nad lipom (poseban program za učenike s intelektualnim i višestrukim teškoćama) kao učitelj – edukacijski rehabilitator, učitelj mentor. U neposrednom odgojno – obrazovnom radu s učenicima s intelektualnim teškoćama primjenjuje inovativne metode u učenju i poučavanju s naglaskom na primjeni augmentativnih komunikacijskih sustava i asistivnih tehnologija. Voditeljica školskih projekata, kao i projekata nevladinih udruga (Udruga IDEM) s ciljem ravnopravnog uključivanja učenika, osoba s teškoćama u društvenu zajednicu. Aktivno sudjeluje, kao autor i suautor na međunarodnim kongresima, konferencijama, stručnim i znanstvenim skupovima.

Korana Lattinger Kadić, prof. logoped.

Korana Lattinger Kadić, rođena je 1978. godine u Zagrebu. Od 2007. godine zaposlena je kao stručni suradnik logoped-savjetnik u Osnovnoj školi Nad lipom u kojoj se školuju učenici s intelektualnim i višestrukim teškoćama po posebnom programu. Sve veći broj učenika, uz smetnje svih govorno jezičnih sastavnica ima i izražene komunikacijske teškoće te im kroz logopedski tretman nastoji pomoći da dosegnu maksimum u okviru svojih mogućnosti. Posebno je angažirana u uporabi inovativnih metoda u radu s učenicima te augmentativnih komunikacijskih sustava i asistivne tehnologije. Kroz razne projekte i vođenje izvannastavnih aktivnosti pridonosi ravnopravnijoj uključenosti učenika u širu društvenu zajednicu.

*Uporaba digitalnih tehnologija u metodama učenja i poučavanja
učenika s višestrukim teškoćama*

Nataša Čulibrk, prof. defektolog

Korana Lattinger Kadić, prof. logoped.

U Osnovnoj školi Nad lipom školuju se učenici s intelektualnim te višestrukim teškoćama po posebnom programu uz individualizirane postupke i posebnom programu za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života.

U radu s našim učenicima veliku pažnju pridajemo suradnji svih dionika uključenih u odgojno-obrazovni proces (npr. edukacijski rehabilitator i logoped), kao i uporabi asistivnih sredstava rada (digitalna tehnologija). Dionik suradničkog odnosa jesu i roditelji, svakodnevnim informiranjem o postignućima učenika i prezentacijom primijenjenih strategija učenja i poučavanja za korištenje u radu kod kuće. Cilj nam je bio utvrditi koliko su roditelji uključeni u učenje i poučavanje učenika s teškoćama korištenjem inovativnih metoda, odnosno digitalne tehnologije. Provele smo projekt kojim smo željele saznati stavove roditelja o preferenciji uporabe isključivo tradicionalnih metoda rada, isključivo digitalnih, asistivnih tehnologija i kombinacije tih dviju metoda rada u učenju i poučavanju učenika s teškoćama.

U projektu je sudjelovalo 67 roditelja. Faze projekta: inicijalna i završna anketa. Inicijalnom anketom utvrdile smo koliko učenika koristi digitalnu tehnologiju u roditeljskom domu i za što je koristi. Nakon inicijalne procjene roditeljima smo podijelile listu s besplatnim digitalnim edukativnim sadržajima kojima se mogu koristiti u svrhu učenja i ponavljanja. Završnom anketom željele smo utvrditi jesu li se stavovi roditelja vezani za uporabu digitalnih tehnologija promijenili.

Statističkom obradom podataka dobiveni su sljedeći rezultati: roditelji najvećim dijelom procjenjuju kao najkorisnije učenje i poučavanje uporabom kombinacije digitalnih tehnologija (digitalnih sadržaja) i tradicionalnih metoda rada (tiskani materijali, udžbenici, nastavni listići). Smatramo da je potrebno raditi na osnaživanju roditelja za učinkovitu uporabu digitalnih tehnologija korištenjem primjerena odgojno-obrazovnih sadržaja i aplikacija.

Ključne riječi: višestruke teškoće, metode rada, digitalna tehnologija

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN LEARNING AND TEACHING METHODS OF STUDENTS WITH MULTIPLE DIFFICULTIES

Nataša Čulibrk, prof. defektolog

Korana Lattinger Kadić, prof. logoped.

In Nad lipom elementary school, students with intellectual and multiple disabilities are educated according to a special program with individualized procedures and a special program for acquiring competences in the activities of everyday life.

In working with our students, we pay great attention to the cooperation of all stakeholders involved in the educational process (eg educational rehabilitator and speech therapist) as well as to the use of assistive work tools (digital technology).

Parents are also part of the cooperative relationship, through daily information about student achievements and presentation of applied learning and teaching strategies, for use in work at home.

Our goal was to determine the extent to which parents are involved in the learning and teaching of students with disabilities using innovative methods, i.e. digital technology.

We conducted a project in which we wanted to find out parents' views on the preference for using exclusively traditional work methods, exclusively digital, assistive technologies and a combination of the two methods of work in learning and teaching students with disabilities.

67 parents participated in the project. Phases of the project: initial and final survey. With the initial survey, we determined how many students use digital technology in their parents' homes and what they use it for. After the initial assessment, we distributed to parents a list of free digital educational content that they can use for learning and repetition purposes. With the final survey, we wanted to determine whether parents' attitudes regarding the use of digital technologies have changed.

The following results were obtained by statistical processing of the data: parents for the most part consider learning and teaching using a combination of digital technologies (digital content) and traditional work methods (printed materials, textbooks, teaching sheets) as the most useful.

We believe that it is necessary to work on empowering parents for the effective use of digital technologies through the use of appropriate educational content and applications.

Keywords: multiple difficulties, work methods, digital technology

PRIKAZ RADA MOBILNOG STRUČNOG TIMA IK ZVONO

Tena Anić, mag. rehab. educ.

Tena Anić rođena 3.3.1992. u Osijeku. Godine 2015. završila diplomski studij na Edukacijsko rehabilitacijskom fakultetu. Tijekom godina volontirala u brojnim organizacijama civilnog društva, a od 2015. zaposlena u Inkluzivnoj kući Zvono kao edukacijska rehabilitatorica koja radi na razvoju kvalitetnih socijalnih usluga s posebnim naglaskom na psihosocijalnu podršku, ranu razvojnu podršku, poludnevni boravak, mobilni stručni tim te podršku u uključivanju u redovan odgojno – obrazovni sustav. Tijekom dosadašnjeg rada, poseban interes razvija za zapošljavanje osoba s invaliditetom te razvoj inkluzivnog volontiranja.

Marija Mandić, mag. psych.

Marija Mandić rođena je 5.12.1987. u Osijeku. Opću gimnaziju završila je u Valpovu, nakon čega je završila preddiplomski i diplomski studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Osijeku te stekla zvanje magistra psihologije. Završila je i pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičku izobrazbu, prvi stupanj edukacije iz kognitivno-bihevioralne terapije, prvi modul senzorne integracije te edukaciju za voditelja kraćeg specijaliziranog programa za rad s potencijalno darovitom djecom predškolske dobi. Do sada je stekla više od 10 godina radnog iskustva (SOS Dječje selo Ladimirevci, Dom za odgoj djece Cres, Dječji vrtić Maslačak, Belišće). Provodila je mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu te bila članica mobilnog stručnog tima u projektu Inkluzivni val. Unazad godinu dana radi na Općinskom sudu u Osijeku na radnom mjestu stručne suradnice u sudu.

Prikaz rada mobilnog stručnog tima IK Zvono

Psihosocijalna podrška radom edukacijskog rehabilitatora, psihologa i socijalnog radnika potreba je manjih lokalnih zajednica koje nemaju razvijene kvalitetne socijalne usluge za osobe s invaliditetom i njihove obitelji. Podrška djeci s teškoćama u razvoju, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima nužno je potrebna, od najranije pa sve do odrasle dobi. Na području gradova Belišće i Valpovo nedostaje kvalitetna i kontinuirana psihosocijalna podrška individualnim i grupnim radom navedenih stručnjaka. Mnoge osobe s invaliditetom i njihove obitelji stanuju u ruralnim dijelovima lokalne zajednice te su im time usluge još nedostupnije zbog čega se javlja potreba za mobilnim stručnim timovima koji će raditi kod pružatelja usluge, ali i u domu korisnika te surađivati s ostalim institucijama koje pružaju podršku korisnicima u različitim sustavima.

Inkluzivna kuća Zvono koja razvija programe i socijalne usluge za osobe s invaliditetom u partnerstvu sa Gradom Valpovom provela je projekt Inkluzivni val čiji je cilj bio poboljšati kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju, osoba s invaliditetom i starijih osoba u lokalnoj zajednici pružanjem psihosocijalne podrške i poludnevnoga boravka.

U ovom radu predstaviti ćemo rad mobilnog stručnog tima koji je djelovao tijekom projekta Inkluzivni val, aktivnosti mobilnog tima te postignute rezultate.

Svojim aktivnostima mobilni stručni tim pružao je podršku više od 115 osoba tijekom više od 1500 sati. Članice mobilnog stručnog tima bile su psihologinja, socijalna radnica i edukacijska rehabilitatorica koje su svaka iz svog područja pružale podršku ciljanim skupinama i njihovim obiteljima te više od godinu dana pratile njihov napredak i individualnim pristupom i timskim radom radili na poboljšanju kvalitete života.

Pozitivne povratne informacija korisnika znak su uspješnosti provedenih aktivnosti, a zajednički rad članica tima te nastavak suradnje i komunikacije s korisnicima daje smjernice i za rad u budućnosti, za kojim postoji velika potreba.

Ključne riječi: podrška, rad s obitelji, transdisciplinarni pristup

PRESENTATION OF THE WORK OF THE MOBILE PROFESSIONAL TEAM OF IK ZVONO

Tena Anić, mag. rehab. educ.

Marija Mandić, mag. psych.

Psychosocial support through the work of educational rehabilitators, psychologists and social workers is a need of smaller local communities that do not have developed quality social services for people with disabilities and their families. Support for children with disabilities, people with disabilities and their families is necessarily needed from an early age until adulthood. In the area of the cities of Belišće and Valpovo lacks quality and continuous psychosocial support through individual and group work of these experts. Many people with disabilities and their families live in rural parts of the local community and thus their services are even more inaccessible, which is why there is a need for mobile expert teams that will work with service providers, but also in the home of users and cooperate with other institutions that provide customer support in different systems.

Inclusive house Zvono, which develops programs and social services for people with disabilities in partnership with the City of Valpovo, implemented the project Inclusive wave, which aimed to improve the quality of life of children with developmental disabilities, people with disabilities and the elderly in the local community through the provision of psychosocial support and half-day stay.

In this paper we will present the work of the mobile expert team that worked through the Inclusive wave project, the activities of the mobile team and the results achieved.

Through activities, the mobile expert team supported more than 115 people for more than 1500 hours. Members of the mobile expert team were psychologists, social workers and educational rehabilitators who each from their own field provided support to target groups and their families and for more than a year monitored their progress and through an individual approach and teamwork worked on improving the quality of life.

Positive feedback from users is a sign of the success of the implemented activities, and the joint work of the team members and the continuation of cooperation and communication with users provides guidance for work in the future for which there is a great need.

Keywords: support, work with family, transdisciplinary approach

INKLUZIJA DJETETA S TEŠKOĆAMA U PROGRAME VRTIĆA: STUDIJA SLUČAJA

Ivana Farkaš Vidović, dipl. psiholog

Ivana Farkaš Vidović je diplomirana psihologinja. Završila je studij psihologije 2010. godine na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Iste godine zaposlila se u Dječjem vrtiću Požega kao stručni suradnik psiholog te na istom mjestu i danas radi.

Prošla je brojne edukacije iz područja ranog i predškolskog razvoja te rada s djecom, roditeljima i odgojiteljima. U procesu je educiranja za dječjeg integrativnog psihoterapeuta. Voditeljica je dječje psihodrame, terapije igrom po metodi „Svijet“, educirana voditeljica radionica za roditelje djece najranije dobi „Rastimo zajedno“, educirana voditeljica CAP programa (program primarne prevencije nasilja nad djecom).

Inkluzija djeteta s teškoćama u programe vrtića: Studija slučaja

Istraživanja predškolskog odgoja i obrazovanja jasno su pokazala da su odgoj i obrazovanju u ranom djetinjstvu važni temelji za daljnji razvoj djeteta.

Djeca s posebnim potrebama najosjetljivija su i najugroženija populacija djece rane i predškolske dobi. U Dječjem vrtiću Požega postoji duga praksa integracije djece s različitim poteškoćama u programe koji se provode u vrtiću. Da bismo omogućili svakom djetetu jednake razvojne prilike i aktivno sudjelovanje s ostalom djecom, nastojimo u vrtiću stvoriti okruženje koje se temelji na toleranciji, uvažavanju i poštivanju sve djece i njihovih specifičnosti. Svjesni važnosti stalnog usavršavanja rada, kontinuirano radimo na promišljanju novih postupaka za poboljšanje uvjeta u vrtiću te unapređenju znanja radnika vrtića.

Uslijed upita roditelja djece s težim teškoćama u razvoju za uključivanjem u vrtički program te razmatranjem teškoća djece i mogućnosti zadovoljenja njihovih potreba unutar vrtića, javila se potreba osnivanja posebne odgojno-obrazovne skupine za djecu s težim poteškoćama u razvoju, a koja je u vrtiću ustrojena u siječnju 2020. godine. Ta skupina zamišljena je kao mjesto gdje će se na temelju kvalitetne procjene odrediti razvojna razina svakog djeteta i posebno odabranim metodama rada, sredstvima i aktivnostima raditi na pomicanju svakog djeteta na njegovoj razvojnoj ljestvici. U radu skupine primjenjuje se načelo djelomične integracije uključivanjem djece u aktivnosti ostalih vrtičkih skupina, sukladno interesima i mogućnostima djece. Konačni razvojni cilj koji se postavlja za djecu s teškoćama uključenu u posebnu skupinu jest poticanje razvoja djetetovih sposobnosti i omogućavanje prijelaza u redoviti program. Specifično, ovaj rad usmjeren je na studiju slučaja inkluzije jednog djeteta s dijagnosticiranim poremećajem iz autističnog spektra, koji je uključen u posebnu skupinu 2021. godine i uspješno je prešao u skupinu redovnog programa 2022. godine.

Ključne riječi: vrtić, djeca s teškoćama u razvoju, inkluzija, posebna skupina, tranzicija

INCLUSION OF A CHILD WITH DISABILITIES IN KINDERGARTEN PROGRAMS: A CASE STUDY

Ivana Farkaš Vidović, dipl. psiholog

Istraživanja predškolskog odgoja i obrazovanja jasno su pokazala da su odgoj i obrazovanju u ranom djetinjstvu važni temelji za daljnji razvoj djeteta.

Research into preschool education has clearly shown that education in early childhood is an important foundation for a child's further development.

Children with special needs are the most sensitive and vulnerable population of children of early and preschool age. In Kindergarten Požega, there is a long practice of integrating children with various difficulties into the programs implemented in the kindergarten. In order to provide each child with equal developmental opportunities and active participation with other children, we strive to create an environment in the kindergarten that is based on tolerance, appreciation and respect for all children and their specificities. Aware of the importance of continuous improvement of our work, we continuously work on devising new procedures to improve the conditions in the kindergarten and improve knowledge of kindergarten workers.

Due to the request of parents of children with severe developmental difficulties for inclusion in the kindergarten program and consideration of the difficulties of children and the possibility of meeting their needs within the kindergarten, the need arose to establish a special educational group for children with severe developmental difficulties, which was organized in the kindergarten in January 2020. This group is conceived as a place where, based on a quality assessment, the developmental level of each child will be determined and specially selected work methods, means and activities will be used to move each child up the developmental ladder. In the work of the group, the principle of partial integration is applied by including children in the activities of other kindergarten groups, in accordance with the interests and capabilities of the children. The final development goal that is set for children with disabilities included in a special group is: encouraging the development of the child's abilities and enabling the transition to the regular program.

Specifically, this paper is focused on the case study of the inclusion of one child who was diagnosed with an autism spectrum disorder, and was included in a special education group in 2021 and successfully transitioned to a regular program group in 2022.

Keywords: kindergarten, children with disabilities, inclusion, special education group, transition

Organizator:

DJEĆJI KREATIVNI CENTAR
DOKKICA

Partneri i suradnici:

"Zajedno do fondova EU"

www.strukturnifondovi.hr

www.esf.hr

Projekt je sufinancirala Evropska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj knjige sažetaka isključiva je odgovornost Dječjeg kreativnog centra DOKKICA.

Organizacija konferencije financirana je u okviru Operativnog programa
Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. iz Europskog socijalnog fonda.